

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

*Bonden
og Slægtsgaard*

Bonden og Slægtsgaard

Anno 1804-1939

Tilegnet Slægten og faa Venner

Forord

I Anledning af, at det i Aar er 135 Aar siden, vor Gaard i Sværdborg blev købt fra Agnø Hovedgaard som ren Selvejergaard og siden ikke har været ude af Familiens Eje samt at det den 11. Februar 1939 er 25 Aar siden, min Hustru og jeg fik Skøde paa Ejendommen, fremkommer følgende korte og sparsomme Redegørelse for Gaardens og Slægternes Omskiftelse i denne Periode.

Oplysningerne hidrører efter Fortælling fra min Far og Mor dels fra Kirkebøgerne og dels fra gamle Skøder og Papirer, der nu snart er ulæselige.

Da jeg kunde ønske at bevare disse Optegnelser for Efterslægten, er dette Aarsag til, at jeg giver mig i Lag med en kortfattet Udarbejdelse efter ringe Evne.

Hvad jeg har at fortælle, bliver rimeligvis uinteressant og mangelfuldt, hvorfor jeg paa Forhaand beder undskyldte for mit mislykkede Forsøg som Slægtsfortæller.

Et Slægtsregister er under Forberedelse og vil senere kunne faas for dem af Slægten, som maatte have Interesse herfor.

OTTO PETERSEN.

Stavnsbaandets Ophævelse 1788 og de dermed sideløbende Landboreformer medførte, at Godserne i de nærmest følgende Aar afhændede Bøndergaardene til deres Fæstere, enten som ren Selvejrgaard eller Selvejrgaard med stedse Arvefæste til Godset.

Rosenfeldt Gods med tilhørende større Gaarde, Oregaard, Knudsbygaard (nu Trehøje), Knudskovgaard og Agnø Hovedgaard ejedes ved det nittende Aarhundredes Begyndelse af Kammerjunker Friderich Hoppe. Af Interesse for Fæstebøndernes økonomiske Genrejsning eller tvungen af Omstændighederne, der ved Stavnsbaandets Ophævelse maa have øvet sin Indvirkning paa Godserne, besluttede nævnte Kammerjunker Friderich Hoppe at sælge samtlige Bøndergaarde beliggende i Sværdborg, Sallerup, Køng og Kostræde Byer og henhørende under Agnø Hovedgaard.

Der oprettedes Skøder den 28. December 1804 paa følgende Betingelser og Lyder saaledes:

Nr. 1. Stempel En fjerdedel Rigsdaler
Miniche. 1804
Ebbesen

Skøde
fra
Kammerjunker Hoppe
til
Hans Knudsen i Sværdborg
dat. 28. Dec. 1804.

Læst i Sjællands Landsting ved Sessionen for Januari Maaned den ? Januari 1805.

Chr. Bartholm. Nissen.

Protocolleret, hvorhos attesteres: 1. at der intet hæfter paa den skødede Ejendom, og 2. at samme er aflyst fra Agnøe. et supra. Nissen.

Læsning	3 Rd.	3 Mk.
Protokolation	2	-
Attestation	1	- 2 -

Fem Rd. fem Mk.

Friderich Hoppe til Rosenfeldt,
hans kongelige Majestæts bestattet Kammerjunker, gjør vitterligt: At som det mig tilhørende Aunøe Godsdes Bønder ved en den 12te, 13de, 14de og 15de October dette Aar passeret Material Forretning have erklæret sig villige til at modtage Ejendom paa deres i Fæste havende Gaarde og sammes Tillæg; og, af dem, Hans Knudsen — nu til mig, dels i Kontant og dels med Obligation har betalt den accorderede Købesumma 1685 Rd. for hans Fæstegaard, beliggende i Sværdborg under Præstø Amt i Vordingborg Birke District, af Hartkorn Ager og Eng — 7 Td. 6 Skp. — $2\frac{5}{9}$ Alb.

Saa sælger, skjøder og aldeles afhænder jeg herved fra mig og mine Arvinger, til bemeldte Hans Knudsen og hans Arvinger ovennævnte Bondegaard, dens Bygninger, rette Tillæg af Jorder i By og Mark, Jagt- og Fiskerirettighed paa Gaardens egne Grunde, Besætning og Inventarier, uden Undertagelse i navnlig Maade, alt i Overensstemmelse med, og paa de i forberørte Material-Forretning indførte Vilkaar, hvis Indhold lyder Ord til andet saaledes:

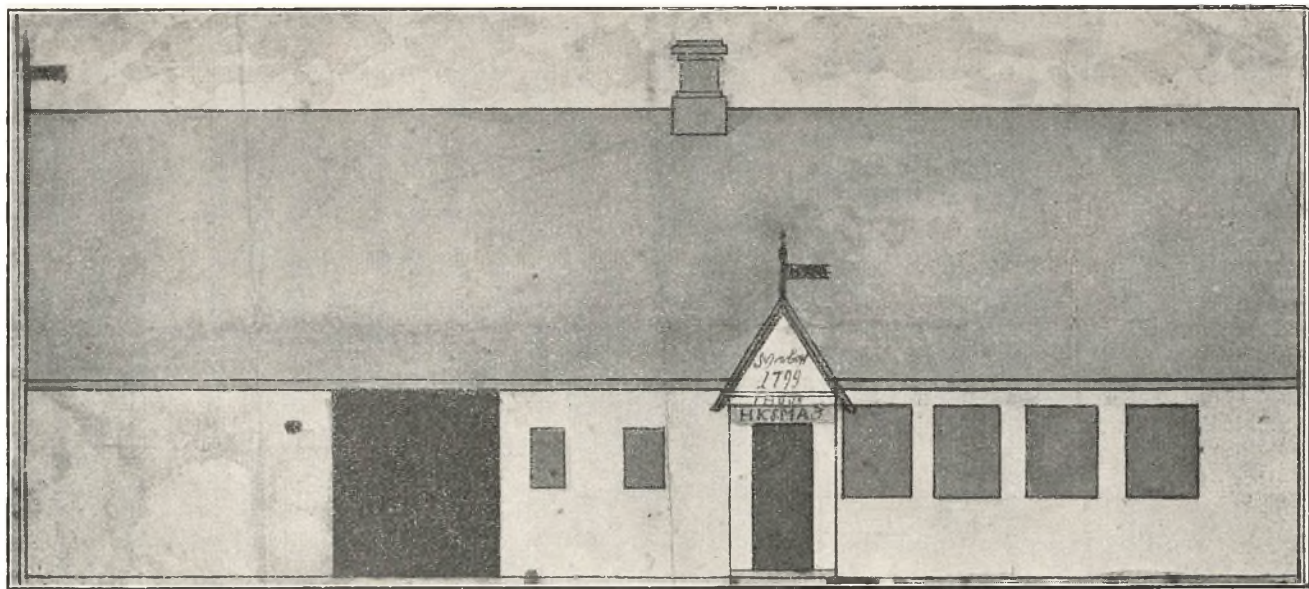
1. Hver Bonde udbetaler, enten straks eller senest i 11te Juni Termin 1805 i det mindste 100 Rigsdaler paa Købesummen; dog, ifald dette skulde falde nogen Bonde besværligt, vil jeg give ham endnu et Aars Kredit paa dette Afdrag, imod at han derfor stiller antagelig Kaution.
2. Bønderne søge desuden et Laan i den almindelige Enkekasse af i det mindste 150 Rd. pr. Tønde Hartkorn, hvilket Laan, naar det erholdes, ogsaa paa Købesummen afbetales det Kalmeiske Fidei-Kommisums Forstandere vil lade denne, eller een med den nu i Godset

staaende Kapital proportioneret Summa blive staaende i hver Bondegaard, i hvilket Fald det ej behøves at søge Laan i Enkekassen.

3. Resten af Kjøbesummen lader jeg staa i 9 Aar paa anden Prioritet i Gaarde, Jorder, Besætning og Inventarier, imod gangbare Renter; dog under den Betingelse, at Ejendommene ikke forringes, og at Renterne prompte betales til de sædvanlige Terminer.
4. Sallerup og Sværdborg Gaardmænd afstaae til 1ste Maj 1805 den Forpagtning, som de endnu i 2 Aar derefter have paa Aunø Hovedgaards-Takst.
5. Sallerup Mænd tage halvt Hegn, saavidt denne Byes Jorder støde paa Hovedgaards Taksten.
6. Hver af de 42 Bønder kjøre 8 forsvarlige Læs Tømmer eller andre Bygnings-Materialer fra Vordingborg, Præstøe eller Rosenfeldt Skove til Aunø, hvilken Transport dog ikke skal ske i Bøndernes Pløje-, Sæde- eller Høstetid, men enten i godt Vinterføre eller om Sommeren, naar der er tilsaaet. At denne Kjørsel kun afgives engang for alle, og ej aarlig, forstaar sig selv.
7. Dersom Koestræde og Sallerup Mænd ønske det, kan de faa stedsevarende Akkordt om Kjøng Sogns Kongetiende for 2 Rd. pr. Tønde Hartkorn, og imod at tage en quota-Anpart i de Tiende-Hartkornet herefter paalæggende Skatter. Denne Afgift betales til Tiendens Ejer inden hvert Aars Kornhøst.
8. Jagt- og Fiskerirettigheder tilkommer disse Bønder enhver paa sine Grunde, ligesom andre Selvejere fra 1ste Maj 1805 at regne.
9. Indtil 1ste Januari 1805 betalte Bønderne Skatter og Jordebogs Afgifter til Rosenfeldt ligesom hidtil; men fra bemeldte 1ste Januari at regne betaler hver Bonde sine Skatter i Amtstuen, og i Stedet for Jordebogs Afgifter og Præstationer, 4 pro Cento Renter af den i hans Gaard indestaaende Kapital til Enkekassen eller Fidei-Kommisset og mig.
10. Bønderne forpligter sig til straks at lade deres Gaarde forsikre i den almindelige Brandkasse, og saaledes bestandig at holde dem assurede.

11. De af Sallerup Mænd, som endnu mangle det belovede Tømmer til deres Udflytter Gaarde, skal erholde det af Rosenfeldts Skove, ligesom ogsaa den 8de Udflytter af denne Bye, hvis Gaard endnu ikke er flyttet ud, skal erholde samme Tømmer og Bygnings Hjælp, som de andre have faaet.
12. Samtlige Huse og Husmænds Lodder med deres Hartkorn (inclusive de gamle Stue Længder af de udflyttede Gaarde, med dertil liggende Gaards og Hauge Pladser) blive Bøndernes Køb uvedkommende og udtrykkelig reserveres til Hovedgaard's Taksten.
13. De almindelige Pligter og Rettigheder, som ifølge Kongelige Resolutioner og Anordninger vedkomme Selvejer-Bønder, hvoriblandt ogsaa disse: At Gaardene ingentid maa sælges til Hovedgaard for at completere sammes Hartkorn, og at de heller ikke maa blive hoverigjørende, med videre, gjelder naturligvis ogsaa for og iagttages af disse Selvejere.
14. De Restancer af Kongelige Skatter og andre Afgifter, som en Del af Bønderne til Aarets Udgang 1803 have paadraget sig, eftergives dem ganske.
15. Fra den Dag af, at disse Konditioner af Bønderne ere vedtagne, staar hver Gaard for sin Kjøbers Regning og Risiko.
16. Komplet Papir til Skjøde, Obligationer etc., saavel som sammes Tinglæsning, betales af Bønderne.

Hvilke foreskrevne Poster, for saa vidt de ikke ved dette Skjøde eller ved udstædende Pante Obligationer for Kjøbesummen, ere satte i Opfyldelse og i ethvert Tilfælde, hvor deres Anvendelse paa bemeldte Gaard er passende, skal tjene til Regel og Rettesnor for dette Kjøb og Overdragelse, i hvis Følge jeg herved forpligter mig og mine Arvinger frie, frelse og hjemle meerbemeldte Hans Knudsen og hans Arvinger ovennævnte Bondegaard og dens rette Tillæg i Bye og Mark, som hans eller deres Ejendom, for hver Mands Tiltale; og skal den 13de Part af Kjøbe Vilkaarene, som foran heri ere indrykkede, stedse indføres i ethvert herefter paa denne Ejendom udstædende Skjøde.

Den gamle Fæstegaard.

Til Bekræftelse herpaa er dette Skjøde, der med Kongelig allernaadigst Tilladelse udstædes paa 24 Sk. stemplet Papir i undertegnede Vidners Overværelse udstædt under min Haand og Segl.

Datum Rosenfeldt den 28. December 1804.

F. Hoppe.

At ingen Kjøbe Kontrakt eller andet skriftligt Dokument om den foran benævnte Matrial-Forretning er imellem os oprettet om dette Kjøb, det bevidne vi herved.

F. Hoppe.

Hans H. K. S. Knudsen
med paaholden Pen.

Fæster Hans Knudsen var 65 Aar gl., da han købte Gaarden. Nogle Aar i Forvejen var han blevet gift med Kerstine Poulsdatter. Han skildres som en høj, kraftig Mand, hvis Ansigt bar et stort, graat Fuldskæg.

At han og de andre Fæstebønder har været lige godt egnet til Selveje, er vel mere end tvivlsomt, da disse ikke kunde skrive deres eget Navn, men maatte underskrive med paaholden Pen. Man forstaar vel ogsaa, at en saadan Forandring fra Fæster til Ejer har voldt megen og berettiget Ængstelse paa de Tider, maaske ogsaa Mod og Haab med Udsigt til lysere Tider og friere Forhold.

Imidlertid skulde Vanskelighederne snart melde sig. Enhver Krig medfører altid en økonomisk Nedgang for Landbruget; saaledes ogsaa herhjemme efter Krigen med England 1801.

Efterhaanden som Aarene bragte Krigen lidt paa Afstand, blev Tiderne daarligere og vanskeligere paa mange Maader. Hjælpe midler til Forbedringer af Jorden kendtes ikke. En enkelt aaben Grøft blev vel gravet til Vandafledning, men

da store Dele af Jorden til omhandlede Gaard oversvømmedes af Vand fra Engene, var der ud med disse oplagt Jorddæmning i Stedet for aaben Grøft. Ligeledes var der Jordvold ud med Præstemarken, hvor nu Markvejen ligger.

Pengesedlerne var sunket til $\frac{1}{14}$ af deres Paalydende, og der stødte andre Sorger til. Hans Knudsen mistede formodentlig i Aaret 1810 sin Hustru Kirstine Poulsdatter og stod som gammel Mand tilbage med 4 ukonfirmerede Børn.

Den 5. Januar 1813 kom Statsbankerotten. Staten gik fra Courantfoden til Rigsbankmøntfoden, og det bestemtes, at man for 6 Rigsdaler Kurant (à 3 Kr. 20 Øre) skulde have 1 Rigsbankdaler (2 Kr.), og saa var en Rigsdalerseddle endnu ikke fuldt 2 Kr., thi Kursen blev først i Pari 1838, og fuldt indløselige blev Sedlerne først i 1845.

Gaarden var købt for en latterlig lille Sum, men alligevel fik Hans Knudsen store Bekymringer for sig og sine. Vanskelighederne taarnede sig op omkring ham. Han besluttede derfor i Aaret 1813 at sælge Gaarden til Enkemand Anders Christensen, der var født paa den Gaard i Sværdborg, som nu Gunnar Christensen ejer.

Der knytter sig den Ejendommelighed til denne Gaardhandel, at Anders Christensen i Skødet betegnes som Svigersøn, han forbeholdt eller forpligter sig til senere at ægte Hans Knudsens tredie ældste Barn Ellen, en Pige dengang paa 10 Aar.

Hans Knudsens fire Børn, Poul, Anne, Ellen og Kirstine, fordelte sig saaledes: Poul fik en Gaard i Basnæs. Anne blev gift i Sværdborg og boede i Hans Poulsens Hus ved Gadekæret; hun var Moder til Hans Poulsens Hustru Sofie (kaldet Skræder-Sofie).

Anne var frygtet og fik Skyld for at kunne hekse. Forholdet mellem hende og Søstrene paa Gaarden senere var

ikke allerbedst, hvilket følgende lille Historie bekræfter: Op til Hans Poulsens Have støder Gaardens Frugthave med en Vold imellem Haverne. Et Efteraar opdagede Ellen og Plejesønnen Hans Petersen, at Frugten svandt paa Træerne, og Anne blev mistænkt. Hans Petersen stillede sig en Middagsstund op skjult bag en Busk og medtagende en Bøsse, ladet med Krudt. Som beregnet kom Anne kravlende op paa Volden, hvorfra hun kunde naa Frugten. Saa faldt Skuddet over hendes Hoved, og som ramt styrtede hun baglæns ned og krøb paa alle fire ind i Huset. Siden fik Frugten Lov til at være i Fred.

Ellen blev Anders Christensens Kone.

Kirstine blev gift med Stenhugger Peder Jørgensen i Svendstrup.

Skødet fra Hans Knudsen til Anders Christensen:

Nr. 14.	Stempel.	10 Rigsdaler 12 Skilling.
	<i>Vorndran.</i>	Betales med $\frac{1}{2}$ Deel mere.
	Anden Klasse	
	for Sum fra 8000	
	til 9000 Rd.	
	1813.	
	<i>Ebbesen.</i>	

Contract

Hvorefter Selvejer Gaardmand Hans Knudsen i Sværdborg sælger til Ejendomssted til sin Svigersøn Anders Christensen ibm:

1.

Gaarden saaledes som den nu er og forefindes med tiliggende Jorder af Hartkorn Ager og Eng 7 Td. 6 Skp. $25\frac{1}{2}$ Alb., den paa Lodden værende Sæd og Hø, Besætning af Heste, Qvæg, Faar, Sviin, Giæs, etc, Vogne, Plove, Harver og Tromler, samt alt Ind- og Udbo af hvad Navn nævnes kan modtager min Svigersøn Anders Christensen saaledes som det nu er og forefindes paa følgende Vilkaar:

- a. Udsteder een første Prioritets Obligation til den almindelige Eenke-Casse for den Summa 1125 Rbd. Sølv Værdi.
- b. Til Kammerjunker Hoppe for 460 Rbd. Sølv Værdi.
- c. Indbetaler Børnepengene, 628 Rbd., i Overformynderiet til mine fire Børn, Poul, Anne, Ellen og Kirstine, som dem er tilstaaet ved Skiftet efter deres Moder Kirstine Poulsdotter; denne Indbetaling sker inden 11. December dette Aar paa det at Renterne for Eftertiden kan komme Børnene tilgode.

2.

Af de to Capitaler, som staar i Ejendommen svarer Køberen Renter fra 11. Juni d. A. at regne — samt svarer alle Skatter, som hefter paa Stedet.

3.

Indtil bemeldte 4 Børn har været til Konfirmation, skal Anders Christensen forsørge dem med Klæder og Føden, Undervisning i deres Christendom alt anstændig og saaledes, som det sømmer en Fader mod sine Børn.

Saalænge jeg ønsker at forblive hos min Svigersøn, nyder jeg anstændig Underholdning, men skulle jeg finde for godt at være for mig selv, da indrettes til mig 2 Fag til Stue, 1 Fag til Køkken, 1 Fag til Ildebrand, og indrømmer i samme min Seng med dens 2 Underdyner, 4 Hovedpuder, 1 Overdyne, 3 Par Lagen, 1 Par Pudevaar, som jeg selv udtager efter Godtbefindende, som og Bord og Stole, een Kakkellovn og de fornødne Ildkar og Kedler.

4.

En Koe og 3 Faar udtager jeg fra Stedet, som aarlig græsses og foures lige med min Svigersøns Chreaturer. — Til Underholdning leveres mig aarlig Toe Tønder Rug, Een en halv Tønde Malt, 6 Skæpper Gryn, 6 Skæpper Bymel, Toe Skæpper Ærter, Eet fedt Sviin, 4 Lispund Flæsk, Fire fede Giæs og til Ildebrand 10 Læs Tørv, alt forsvarlig, der leveres hvert Aars Michels Dag.

5.

Naar jeg ved Døden afgaar, besørger min Svigersøn Anders Christensen min anstændige Begravelse efter Egnens Skik og Brug, imod at alt hvad jeg har forbeholdt mig, tilhører ham.

6.

Naar min Svigersøn Anders Christensen har indfriet mine Obligationer til den almindelige Enke-Casse og Kammerjunkker Hoppe, erholder han lovlig Skøde paa Ejendommen, hvis Bekostning, saavel som denne Contract, alt er for Køberens Regning.

Jeg Anders Christensen lover herved paa min Side at holde denne Contract i alle dens Ord og Punkter og bliver saavidt min Svigerfader og Børn vedkomne Betingelser paa Stedet og Ejendommen, og skal jeg stedse bestræbe at opføre mig mod min Svigerfader og hans Børn, at jeg kan være det bekendt for Gud og Mennesker.

Denne Contract har vi med fuldkommen Fornuft underskrevet i 2de Mænds Overværelse, og kan samme ved Retten læses og protocolleres uden os vor Eed at give.

Sværdborg, den 24. August 1813.

Hans H. K. S. Knudsen
med paaholdt Pen.

Anders Christensen.

Som overværende ved Underskriften

Rasmus Larsen.

Hans H. L. S. Larsen
med paaholdt Pen.

Læst inden Vordingborg søndre Distrikts Birketing Onsdagen den 8de September 1813 og protocolleret Folio 44 bdrts.

Hansen.

Tinglæsning	3 Rbd.		
Protocollation		1 —	8
Kongens Kasse og Justitsfondt	1 -	3 —	12
		<hr/>	
		4 Rbd.	5 Mk. 4 Sk.

Er Fire Rigsbankdaler fem Mark og fire Skilling.

Det var betimeligt, at Hans Knudsen beskikkede sit Hus, gammel som han var, thi Aaret efter, den 14. Juni 1814, døde

han, 75 Aar gl. Rimeligvis var Hans Knudsens 4 ukonfirmerede Børn avlet i andet Ægteskab. Deres Støtte var nu den Mand, som havde købt Gaarden, og som den lille Søster var lovet til som Kone.

Intet Under, at der blev Staal i den Slægt.

Anders Christensen, født i Aaret 1779, var en flink og stræbsom Mand, men ikke stærk af Helbred; der er sagt, at han led af Tæring, men blev dog paa Trods heraf ret gammel. Han var noget vag og uselvstændig i sine Beslutninger, men Ydmygelse gennem Aarene har naturligt bøjet hans Sind og maaske knækket hans Mod. 33 Aar gl. blev han Enkemand. Endvidere kom han rimeligvis ud for det som moden Mand at lide af ulykkelig Kærlighed til 10 Aars Pigen, han ved Gaardens Køb havde kastet sine Øjne paa. Formodentlig er han ogsaa blevet bitter i Sind, thi i 1830 tog han en fremmed Dreng ved Navn Peter Olsen i Pleje. Hans Knudsens Børn er formodentlig mere og mere gledet ud fra ham, saa han har følt sig foranlediget til at foretage dette Skaktræk med Plejesøn. Virkeligt ser det ud til at være lykkedes, thi i 1834 knyttede han Ellen til sig som sin Hustru. Brylluppet stod i Sværdborg Kirke d. 11. Juni 1834. Anders Christensen var da 55 og Ellen 31 Aar gl.

Ellen var køn af Udseende og i Besiddelse af en fast og beslutsom Karakter, en rigtig myndig og stærk Kone var hun, af den Type, man undertiden ogsaa i vor Tid træffer Kvindeskønnet i. En Blyantstegning af hendes Billede, der hænger paa Væggen i min Stue, kan næsten fortælle, at her sidder hun og regerer endnu. Hun blev ved Giftermaalet sin Mands gode Medhjælper. I administrative Evner saavel inde som ude overgik hun sin Ægtefælle. Hendes Handlinger tyder paa, at hun holdt af at sige: „Her skal Skabet staa!“ Ægteskabet mellem Anders Christensen og Ellen forblev barnløst. 1838

bestemtes det at antage endnu en Plejesøn paa Gaarden, det var den da 2-aarige Dreng Hans Petersen, født den 15. Maj 1836, Søn af Stenhugger Peter Jørgensen, Svendstrup, og dennes Hustru Kerstine (Ellens yngste Søster). Paa Gaarden voksede Velstanden op, og Side om Side voksede ogsaa de to Plejesønner op.

1854 blev Peter Olsen gift og fik en Gaard i Viemose. Samme Aar blev Anders Christensen syg, og Far (Hans Petersen) maatte 18 Aar gl. tage Styret paa Gaarden, bistaet af sin Plejemoder.

I 4 samfulde Aar laa Anders Christensen næsten uafbrudt til Sengs, han døde mæt og træt af Dage den 14. November 1858 og blev 79 Aar gl.

Peder Jørgensen, Bedstefader i Svendstrup, betegnes i Kirkebøgerne for Husmand, Stenhugger og Murer. Han var en forholdsvis lille og spinkel Mand med et Par milde, levende Øjne og en Krans af gulgraat Skæg fra Tinding ned under Hagen. Han var født omkring Aarhundredskiftet i Sværdborg By i det Hus, der ligger Nord for Gadekæret og i Husets vestre Ende. Som meget gammel Mand spadserede han ofte den lange Vej fra Svendstrup og til Sværdborg for at besøge Sønnen her. Kerstine, hans Hustru, var jo Hans Knudsens yngste Barn, hun var en stor, fyldig Kvinde, myndig som Søsteren paa Gaarden ogsaa var det. I dette Ægteskab var fire Børn, Lars, Hans, Peder og Kersten. Lars udvandrede som ung til Amerika. Formodentlig er Kerstine tidlig død og Peder Jørgensen igen gift. I andet Ægteskab var en Datter. Det siges, at Peder Jørgensen overfor sin Hustru i andet Ægteskab ikke havde meget at skulle have indført. Man lægger ogsaa Mærke til senere ved Gaardens Overdragelse i Sværdborg, at Familien i Svendstrup er Arvinger, kun ikke den sidste Datter. Der kommer ogsaa noget fremmed

ind i Familieforholdet, om det var de ulige Vilkaar fra det lille Hus i Svendstrup i Modsætning til Gaarden i Sværdborg, der gjorde, at Spindesiden i Huset ikke altid tog lige godt imod Familien herfra, naar de kom paa Besøg, fremgaar af, at da dette engang fandt Sted, undskyldtes der med, at Huset kun formaaede at sætte Rugbrød paa Bordet. Efter Maaltidet følte Far Trang til at rette Benene lidt og gik da rundt i Stuen; han standsede ved Himmelsengen og saa, at en stor Hvedekage var anbragt ovenpaa Sengen. Far tog da den dejligste, nybagte Kage ned fra Gemmestedet og spurgte med den i Hænderne, om ikke det var en, som var forglemt? Situationen var pinlig, men det lignede Far at tage haandfast paa enhver Ting. Peder Jørgensen døde omkring Aaret 1890 og ligger begravet paa Snesere Kirkegaard. Til Erindring om Bedstefader har jeg, fordi jeg hedder Jørgen, en Merskumpibe, som Peder Jørgensen fik i Konfirmationsgave.

En jævnt fremadskridende Opgang for Bondestanden og Landbruget var inde. Højskolerne begyndte at trække de unge fra Landet til sig. Far vilde ogsaa gerne have haft et Kursus paa Hindholm, men Plejemoder sagde Nej med den Begrundelse, at pløje og passe Jord var han dygtig nok til. Den Gang var Arbejdet den store Alen, almene Menneskeværdier blev maalt med. 1862 blev Far udtaget til Gardist, men hans Plejemoder kunde ikke undvære ham, og hun lejede for 600 Rd. en Stillingsmand til at aftjene Værnepligten for ham.

Sværdborg Bys Skole laa paa disse Tider midt i Byen, den Ejendom, hvor nu Vogumand Jens Aage Nielsen bor. Skolelæreren, N. Rasmussen, var en kendt Mand, der foruden at passe sin Skolegerning praktiserede en Del som Dyr læge; han røg en god Pibe Tobak og kunde med Velbehag nyde en Kaffepunch eller Romtoddy, og det paastodes, at han holdt

af at se lidt dybt i fremmede Kvinders Øjne. Skolelæreren kom meget paa Gaarden, thi da Ellen (Ellen Andse kaldet) mistede sin Mand, ønskede hun en Laugværge beskikket, og dette blev Skolelæreren. Han blev, trods denne sin Beskikkelse som Laugværge og Raadgiver paa Gaarden Fars gode Ven igennem mange Aar. En lille Tildragelse, jeg husker min Far har fortalt, kan jeg vist godt gengive her. Paa Gaarden arbejdede en Mand fra Overvindinge, kaldet svenske Frederik. En Dag ude i Marken vilde han lade Far høre, at Skolelæreren kom tiere paa Gaarden end godt var, men Svaret herpaa faldt prompte, et Næveslag lukkede hans Mund og strakte Svenskeren til Jorden. Det var Metoden den Gang til at stoppe en Sladderhistorie paa.

Forskellige Foreninger, ogsaa af landøkonomisk Art, blev oprettet i Tresarne. Med svenske Frederik som Dræningsmester begyndte Dræning af Gaardens Jord i disse Aar. Jordvolden ved Præstemarken og ud med Mosen blev jævnet, og imellem Mosen og Marken blev gravet en aaben Vandgrøft. Markvejen blev flyttet fra tværs over Marken til Præstegaardsmarkens Skel. Rodfrugtdyrkning paabegyndtes, selv om der gik mange Aar, før det blev almindeligt. Malkekøerne blev fodret bedre og efter ny Recept. Forpagtningen af Sværdborg Præstegaardsjord blev overtaget og drevet af Gaarden indtil 1907, da den blev udstykket.

1870 giftede Hans Petersen sig med Ane Marie Petersen, Datter af Gaardejer, Sognefoged Peter Petersen, Lundby (den Gaard, som nu ejes af Jakob Hansen). Samme Aar den 26. Januar overdrog ved Skøde Ellen Andse Gaarden til Hans Petersen.

Ellen Andse.

Stempel
2 Rd.
For Dokumenter af
Første Klasse
som angaa 13500 Rd.
Stempel-Tarif Nr. 45
Stempel
32 Sk.
16.

SEGL

Stempel
Een Rd.
For Dokumenter af
Anden Klasse
som angaa 54000 Rd.
Taxt: 90 Rd.

Skøde

Undertegnede Ellen Hansdatter, Enke efter Selvejergaardmand Anders Christensen af Sværdborg, der ifølge gensidigt Testamente er eneste Arving efter bemeldte min Mand, tilstaar herved til min Plejesøn Hans Pedersen at have solgt den min afdøde Mand efter Skøde af 28. September 1813, tinglæst 29. s. M., tilhørende Ejendomsgaard i Sværdborg By og Sogn,

Matr. Nr. 4 af Hartkorn 6 Td. „ Skp. „ Fdk. 1½ Alb.	} Gmlsk. 51 M. 62 Sk.
„ „ 37 c „ „ 1 „ „ „ 2 „ 1¾ „	
= 7 Td. „ Skp. 3 Fdk. ¼ Alb.	

med Besætning, Inventarium, Avl og Afgrøde, Ind- og Udbo, intetsomhelst undtaget, paa følgende Vilkaar:

1. Gaarden med tilliggende og tilhørende som foranmeldt, anses min Plejesøn overleveret og staar den fra nu af i Et og Alt for hans Regning og Risiko.
2. Alle af Ejendommen gaaende Skatter, Afgifter og Byrder til Staten eller Kommunen udredes uden Undtagelse af Køberen.
3. Denne overtager og tilsvare den Ejendommen paahvilende Tiendebyrder, deraf findes tinglæst følgende Behæftelser:
Tiende til Præsten 6 Tdr. 4 Skp. Byg.
Vederlag for Smaaredsel og Kvægtiende
Præsten Skolelæreren
3 Skpr. 1½ Fdkr. 2 Skpr. 1½ Fdkr.
2³/₈ „
4. Uden Afdrag udreder og præsterer Køberen en saadan aarlig Aftægt, som ommeldes i en særlig mellem os oprettet Kontrakt, hvorefter Aftægten er anslaaet til 2250 Rd.

5. I Købesum for den herved overdragne Ejendom udreder Hans Pedersen:

1. Den almindelige Enkekasses i Ejendommen inde- staaende Prioritet	1125 Rd.	
som han indfrier eller overtager som han med Vedkommende kan forene sig, og forrenter samme fra 11. Juni d. A.		
2. til Peder Jørgensen i Svenstrup ...	100 Rd.	
- Peder Pedersen, do.	250 -	
- Lars Pedersen, do.	250 -	
		600 -
3. Kirsten Pedersen		1500 -
4. til Gaardmand Niels Hansens Børn i Basnæs		
Maren Kirstine Nielsen	200 Rd.	
Karen Nielsen	200 -	
Kirsten Nielsen	200 -	
Niels Nielsen	200 -	
		800 -
5. til Gaardmand Peder Olsen		200 -
6. til Skolelærer Rasmussens Børn		
Jacob Saxtorph Rasmussen	200 Rd.	
Johannes Ovidius Rasmussen	200 -	
		400 -

Tilsammen ... 4625 Rd.

For de under Nr. 2 til 6 nævnte Beløb udstedes Obligationer, der med Undtagelse af Nr. 3, som kan opsiges med $\frac{1}{2}$ Aars Varsel, klausuleres saaledes, at de, saalænge jeg lever, henstaar uopsigelige og rentefri samt først udbetales i den Termin, der indtræffer tre Maaneder efter min dødelige Afgang. For de skyldige Summer gives alle lige Panteret næstefter Enkekassens Fordring eller 1125 Rd.

6. Alle Omkostninger ved denne Overdragelse udredes af Køberen.
7. Naar Aftægtskontrakten er underskrevet og Obligationerne ere udstedte, vil Skøde blive Køberen meddelt.
8. Køberen indgaar i den Lejekontrakt, der er oprettet med Ernst Hansen pr. 1. April 1834, læst 1. Mai s. A. paa 60 Aar om et Jordstykke, hvilket Lejemaal er transporteret til N. Bosen.

Da Købesummen nu paa den foreskrevne Maade er betalt og berigtiget og Vilkaarene forøvrigt opfyldte, saa skal ommeldte min Ejendomsgaard Matr. Nr. 4 og 37 c i Sværdborg med Besætning, Inventarium, Avl og Afgrøde, Ind- og Udbo være Hans Pedersen tilskødet og overdraget som hans og Arvingers fuldkomne Ejendom med de Rettigheder og Forpligtelser, hvormed jeg hidtil har ejet og besiddet den.

Med Hensyn til det stemplede Papir, ansættes den herved overdragne Ejendom til en Værdi af 14000 Rd.

Dette Skøde bekræfter jeg med min Underskrift i Vitterlighedsvidners Overværelse.

Sværdborg, den 26. Januar 1870.

Ellen Andersen, født Hansen
M. p. P.

Til Vitterlighed:
Hans Hemmingsen.
Smed Anders Nielsen.

Som Laugsværge:
N. Rasmussen.

At ingen Skatterestancer paahviler indbemeldte Ejendom attesteres.

Præstø Amts ... Amtstue, d. 9. Februar 1870.

Andersen.
Fm.

Læst i Vordingborg søndre Birks Ret d. 9. Februar 1870, protkl. Fl. 49 og noteret i Registret R — R — 526.

Forevist

Præstø Amts ... Amtstue d. 23. Marts 1870.

Andersen.
Fm.

Gebyr					
§ 64	...	4 Rd.	„ M. „	Sk.	} Sex og firsindstyve Rigsdaler to Mark femten Skilling
73	...	„ - 1	- 14	-	
156	...	„ - 5	- 2½	-	
frm	...	„ 11	- „	-	
42	...	„ 70	- „	-	
Copi	...	„ - 1	- 14	-	
<hr/>					
86 Rd. 2 M. 15				Sk.	

1872 byggedes Gaardens søndre og vestre Længe. Bygmester var Fars Broder, Tømrermester Peder Pedersen. Brøderup. Samme Aar opførtes Svinestalden. Kampestensmurene paa denne blev opsat af Bedstefader, Stenhugger Peder Jørgensen, Svendstrup. Den 1. Maj 1875 døde Ellen, 72 Aar gl. Et virksomt og opofrende Liv var hermed afsluttet.

To Aar senere, den 11. Oktober 1877, døde Ane Marie Petersen, Fars første Hustru, af Brystsyrge, 34 Aar gammel. Hun var Moder til 2 Børn i Ægteskabet, Ellen og Anna.

Da Far og hans Hustru havde bestemt, at deres Førstefødte i Daaben skulde kaldes Ellen, blev hans Plejemoder meget vred og sagde til de unge Folk, at saa døde hun snart, thi dette var deres Tanker og Mening med Navneopnævnelser.

Far giftede sig anden Gang den 6. Marts 1878 med sin Mejerse og Husbestyrerinde Karen Petersen, Datter af Gaardejer og Sognefoged Peter Ottesen og Hustru Mette Marie Nielsen, Dyrlev (Gaarden, som nu Marius Hansen ejer). Karen Petersen, født den 17. Juli 1855, havde som ung lært Mejeri, blandt andre Steder paa Vemmetofte. Vielsen fandt Sted i Sværdborg Kirke.

Naar Bedsteforældrene fra Dyrlev kom paa Besøg hos os, fik jeg altid en Sølvkrone af Bedstefader, hvorfor jeg ogsaa skal have udtalt, da hans Død blev drøftet af mine Forældre: „Det var vel nok en Skam, at han er død, nu faar jeg ikke flere Kroner.“

Ogsaa Bedstemoders Død husker jeg, omend paa en anden Maade. Den Dag, hun blev begravet, laa Mor i Sengen efter Fødslen af en af mine yngre Søskende. Om Eftermiddagen ved Begravelsestiden laa Mor og græd; jeg gik da lidt beklemt om Hjertet hen ved hendes Seng og spurgte: „Hvorfor græder du, Mor?“ Hun vendte sit taarevædede Ansigt imod

mig og lod sine Fingre glide igennem mit Haar, idet hun sagde: „Kan du ikke forstaa, at jeg ogsaa har en Mor, jeg maa græde for, naar hun er død.“

For første Gang forstod jeg Døden og dens smertelige Omfang.

1880 blev Stuehuset og Stalden bygget af den samme Bygmester, som byggede de andre Længer. Den samlede Udgift til hele Gaardens Opførelse udgjorde ialt 20,000 Kr.

1893 købte Far Nabogaarden, som blev drevet i 10 Aar sammen med Hovedgaarden og Præstegaarden, hvorefter den udstykkedes til to mindre Gaarde. Paa Gaarden blev drevet Mejeri til efter Aarhundredskiftets Begyndelse. Far var en af sin Tids dygtigste Landmænd. En gammel Prøvemalkningsbog fra 1864—1902, da Kontrolforeningerne begyndte, kan fortælle om Køers Udbytte, der ikke er mindre end vore Dages Køers, og Regnskabet er ført meget nøjagtigt og udviser et detailleret Mejeriregnskab, hvorfor ogsaa dette i sin Tid af Landboforeningen blev paaskønnet med en Præmie. Far var i Besiddelse af et sundt Omdømme og stor Ordenssans; alt skulde være i Orden, koste hvad det koste vilde. Landbruget gav godt i Kassen, men der blev ogsaa brugt mange Penge til Nyanskaffelser og Omforandringer. Far var ude i Bedriften en streng Mand, andres Meninger eller Viljer taaltes ikke, men han var tillige retfærdig og meget godgørende. Smaalighed paa noget som helst Omraade var ham fremmed; hans Stilling til en Sag var hurtig afgjort. Overtalelse umulig.

Far var en Kæmpe ogsaa af fysiske Kræfter. Masned-sund-Broens gamle Brovagt, Niels Isak Hansen, der havde tjent hos Far som Karl, fortalte mig engang nogle Eksempler; blandt andet kunde han holde 1 Td. Korn paa Hænder og Underarm, naar han satte Albuerne ind imod Underlivet. Jo, der var Staal i de gamle Bondeslægter.

Karen og Hans Petersen.

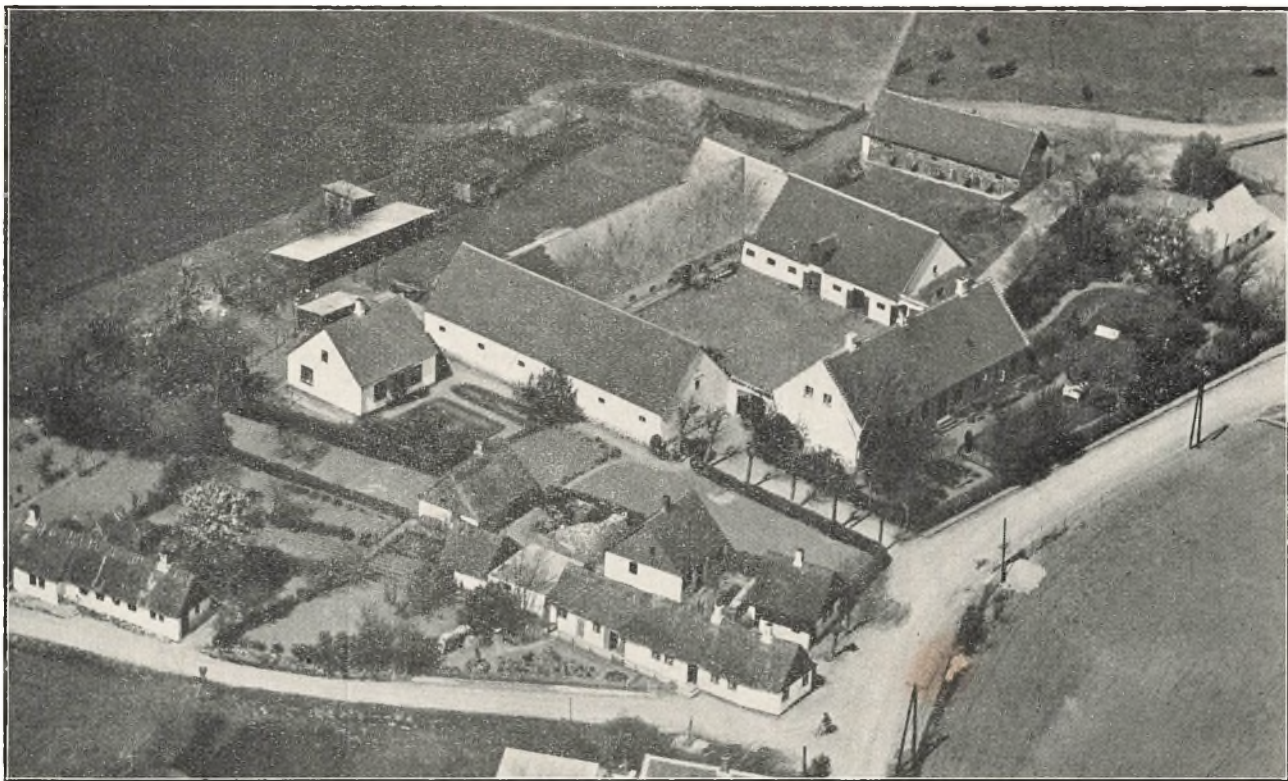
Far varetog adskillige Tillidshverv, som altid blev røgtet paa en ærlig og samvittighedsfuld Maade. I Fars Flid og Stræben gav Mor ham intet efter, ej heller i Dygtighed paa sit Felt. De passede saa godt til hinanden, de to. Fars iltre Temperament til Mors rolige Sind.

Mor kunde vi altid forhandle med om det, der laa os paa Hjerte, og hende søgte vi altid først. Hun var en smuk og ædel Kvinde, der i det stille og i sit Hjem øvede en stor Gerning. Det var mig derfor en stor Glæde, da jeg forleden var ude i et Hjem her paa Egnen og der traf en meget gammel Kone, som slog Hænderne sammen, da hun hørte, hvem jeg var, idet hun udbrød: „Aah, din Mor! Hvor tænker jeg tit paa hende, hun var saa god! Vi fik altid saa meget hos hende.“ Men det smukkeste Omdømme, jeg har hørt, og som er bedre end det, jeg er i Stand til at give, fik Mor engang af en af sine Steddøtre, da denne sagde: „Min Søster og jeg har aldrig kunnet mærke, at vi har haft Stedmoder.“

I dette Ægteskab var 8 Børn, nemlig Anders, Marie, Otto, Christian, Karen, Sofie, Johannes og Emilie.

Far drev selv Gaarden, til han var 78 Aar. Han ønskede da Afløsning. Min Hustru og jeg, der siden 1909 havde boet paa en Gaard i Hammer Thorup, købte da Gaarden ifølge Skøde af 11. Febr. Ulykkesaaret 1914. I Modsætning til de fornævnte tre tidligere Skøder er Gaardens Salg sidste Gang af nyere Dato, hvorfor dette Skøde i dets Ordlyd paa nuværende Tidspunkt ingen historisk Interesse indeholder og derfor ikke skal refereres. Købesummen var 60,000 Kr. foruden Kvægbesætning, samt visse aarlige Ydelser in natura.

Herefter var det min Hustru og mig, der var sat ind i den Kæde af Slægtled, som skulde styre den gamle Gaard. Det voldte mig, som det voldte Hans Knudsen for over 100 Aar siden, Ængstelse, men ogsaa Haab om, at vi her kunde faa

Gaarden, som den nu ser ud.

os et godt Hjem. En af de første Dage, vi boede hernede, gik jeg en Tur ud over Markerne, og da jeg saa, hvorledes den lave Jord svømmede i Vand, blev jeg grebet af Angst. Spørgsmaalet rejste sig for mig, om jeg i det lange Løb kunde holde Interessen til at dyrke og pleje denne vanskelige Jord, thi svigtede denne, kunde jeg ikke opfylde mine Forpligtelser, hverken overfor Familien eller Gaarden. Et Sted derude paa Mulden bad jeg da til Gud, at han vilde give mig Kærlighed til denne vaade Jord, og at det vilde blive mig eller min Slægt forundt at drive og beholde Gaarden frem i Tiden, der kom. Jeg tror, min Bøn blev hørt, thi Kærligheden til den lave, vandlidende Jord fik jeg i rigt Maal, idet jeg i 1917, da Afvandingsplanerne for Mosen fremkom, blev valgt ind i Udvalget og siden da har haft en Del med denne Sag at gøre og altid med usvækket Interesse.

I Fortiden havde Gaarden været navnløs, men i Foraaret 1914 fik Landøkonomisk Forlag med Støtte fra forskellig Side til Opgave at opgive en Samling af danske Bøndergaarde, der var ansat til Ejendomsskyld fra 30,000—100,000 Kr. Det var Agenten, som rejste rundt for at indsamle Materiale, magtpaaliggende at faa givet disse Gaarde Navn og helst et Navn med nogen historisk Oprindelse.

„Klokkekilde“, som Gaarden da blev kaldt, skriver sig fra følgende gamle Sagn:

Da Sværdborg Kirke for ca. 800 Aar siden skulde bygges, var Stedet valgt paa vor Mark lidt Nordvest og 200 Meter fra Kirken, hvor den nu ligger. Sten blev kørt til Pladsen om Dagen, men flyttedes op om Natten, og da Tilkørslen en Dag var særlig stor, kunde hele Mængden ikke flyttes den paa-gældende Nat, hvorfor en Del Sten sank i Jorden og en Kilde fremkom. Kirken blev da bygget det Sted, usynlige Magter anviste, og Kilden fik Navnet Klokkekilde.

Dette Vandingssted er i min Tid drænet ud og ryddeliggjort for Sten.

Den 29. Januar 1922 døde Far, 86 Aar gammel. En retlinet Mands Liv var herved afsluttet efter en lang og travl Arbejdsdag.

Mor var jo meget yngre end Far, hun var derfor ved hans Død en rask Kvinde med et godt Helbred, men allerede i Sommeren 1925 ramtes hun pludselig af Hjertekrampe paa saa voldsom en Maade, at Bevidstløsheden varede over et Døgn. Hun kom dog over dette svære Tilfælde med Livet, men hendes Kraft var brudt, hendes Helbred fik et Knæk, som hun aldrig mere forvandt. Den 1. Juli 1935 døde Mor, 80 Aar gammel. Et stærkt Led i Slægtskæden var hermed slidt op.

For dem, som nu er hengangne og nævnt her, har jeg saa ofte tænkt: Hvad har været deres Glæder, og hvilke deres Sorger, og hvordan deres Tanker? Har de levet lykkeligt eller med Uro i Sindet? Ja, det har vel gaaet saaledes, som det gaar endnu, at Solstrejf træffer alle, ligesom vi hver især har sit at kæmpe med. Nogen stærk religiøs Natur er der vel ingen af Slægten, der har været, men de har været dejlig fri for ethvert Hykleri.

Som det tidligere er nævnt, har min Hustru og jeg nu i 25 Aar øvet vor Gerning i Slægtsgaarden. Om dette Arbejde har været godt eller daarligt, om vi Traditionen tro og paa rette Maade har udfyldt Leddet i Slægtskæden, aner jeg ikke og skal heller intet sige herom. Det, jeg har villet, er at sætte et Minde for dem, der er gaaet bort, friske Erindringerne op om Slægt og Hjem. Jeg føler selv, at jeg ikke har faaet sagt det, jeg vilde, og at det kunde være fortalt paa anden Maade, men Sneen i Juledagene har gjort min Tid knap, og forøvrigt magter jeg det vist ikke.

I Dag er det Nytaarsdag 1939. Dagen begynder at svinde, og Mørket er nær. Jeg vil sammen med min Hustru gaa en Tur ud. Gaarden ser saa fin ud med vekslende hvide og blaa Tage. Rundt omkring ligger Sneen som et hvidt, blødt Tæppe. Vi vil gaa ud igennem Baggaarden, og naar vi gaar forbi Staldens Gavl, vil vi nænsomt stryge hen over dens frostkolde Sten med vore varme Hænder.

Vi vil gaa ud paa Toften og betragte Sænkingen paa Marken, hvor Kirken skulde ligge, men Kilden sprang. Vi vil se mod Nord, mod Hammer Bakker. Vi vil ogsaa se mod Vest, over Køng Mose, vi vil med Tankens Flugt tænke Tidsregningen ud, ja, længere tilbage, tilbage til hine fjerne Tider, da Stenalderfolket levede ved deres Bopladser i Glæde og Sorger. Vi vil vente en lille Stund, saa vil Klokkerne fra Sværdborg Kirke ringe Solen ned og kime for det nye Aar. Jeg vil tage min Hustru ved Haanden, og sammen vil vi følges ind, ind til Børnene og den gamle Gaard.

